

De wereldkerk in eigen land

Migrantenkerken in Nederland zijn er in allerlei soorten en maten. Vanaf het oktobernummer wijdt Woord & Dienst er een nieuwe rubriek aan. Anmar Hayali (SKIN, Samen Kerk in Nederland) zal ons langs diverse gemeenschappen leiden. In dit artikel schetst hij geschiedenis en achtergronden van het fenomeen 'migrantenkerk'.

Anmar Hayali

Wie een beetje bekend is met de zogenoemde migrantenkerken zal merken dat vaak het beeld heerst van Afrikaanse pinksterkerken. Niet zelden wordt er ook in de media een foto bijgezet van dansende Nigeriaanse of Ghanaese vrouwen met eigen kleurrijke kleding of een Afrikaans koor in actie. Hoewel deze kerken een zeer belangrijk onderdeel vormen van de Nederlandse kerk en samenleving, valt er veel meer te ontdekken over deze beweging van niet-autochtone kerken.

Al sinds de 16e eeuw

Wie denkt dat de komst van vluchtelingen en andere migranten een nieuw verschijnsel is, vergist zich. Nederland is altijd een migratiegebied geweest. Al in de 16e eeuw bevonden zich christenen onder de mensen die – vrijwillig of gedwongen – hun landen van herkomst hadden verlaten en hier hun eigen geloofsgemeenschappen hadden gevormd. Ze beleden en praktiseerden hun geloof in onze Heer en Verlosser Jezus Christus in de eigen talen. Zij implementeerden hun kerkelijke tradities en culturen van de landen van herkomst. Zo zijn in de tijd van de Reformatie en het ontstaan van de Republiek der Verenigde Nederlanden voornamelijk Europese migrantenkerken in Nederland ontstaan, zoals de Waalse en de presbyteriaanse Engelse kerken. In die periode zijn ook de zeemanskerken ontstaan, zoals de Noorse en Finse kerken en de waarschijnlijk meer bekende

Scots International Church in Rotterdam.

Schots of internationaal?

De laatste, opgericht in 1643, is een uitstekend voorbeeld van de internationalisering die gaande is in meerdere kerken.

De term 'migrantenkerk' wordt steeds minder toereikend

Een kerk die in eerste instantie is ontstaan voor een bepaalde bevolkingsgroep, maar in de loop van de tijd een hechte gemeenschap wordt van christenen met verschillende culturele (en in sommige gevallen verschillende kerkelijke) achtergronden. Zo is de term 'international' later toegevoegd aan de naam van de Schotse kerk om recht te doen aan de diverse samenstelling van deze kerkgemeenschap. De kerkleden zijn afkomstig uit enkele tientallen naties waarvan zo'n 40% afkomstig is uit verschillende Afrikaanse landen. Autochtone Nederlanders maken ook voor 40% deel uit van de leden. De rest komt uit Azië en andere werelddelen. Dit verschijnsel is ook te zien in meerdere niet-autochtone kerken. Vandaar dat de term 'migrantenkerk' steeds minder toereikend wordt en vele zogenoemde migrantenkerken zichzelf eerder zien en beschrijven als internationale kerken.

Samenvattend kunnen we vaststellen dat het aantal (christelijke) migranten uit de niet-westerse landen voor de tweede wereldoorlog klein was. Dit veranderde hierna.

Dekolonisatie

De eerste belangrijke migratiestroom na de tweede wereldoorlog vond plaats in de dekolonisatieperiode. Deze periode kenmerkt zich door de komst van migranten uit de voormalige Nederlandse koloniën. De dekolonisatie van Indonesië in 1945 gaf aanleiding tot de eerste grote stroom van niet-westerse migranten naar Nederland: Indonesiërs, Molukkers, Chinese Indonesiërs, Indo-Europeanen of Indische Nederlanders. Wegens kwetsbare economische omstandigheden en grote werkloosheid zijn vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw veel migranten uit de Nederlandse Antillen en Aruba in steeds grotere aantallen naar Nederland gekomen om opleiding en werk te zoeken. Later rond de onafhankelijkheid van Suriname in 1975 kwamen ook vele Surinamers naar Nederland om een beter bestaan te zoeken.

Het is wel goed om even bij de bovengenoemde migratiestroom stil te staan. Hoewel het ontstaan van deze stroom verklaard kan worden door politieke en economische omstandigheden, valt er meer over te zeggen. Ook in andere landen die in het verleden andere volken hebben onderdrukt (slavernij, kolonisatie, etc.), worden juist ook door deze volken

kerken geplant met een sterke drive om het land van hun voormalige overheersers (weer) te bereiken met de genadevolle boodschap van het Evangelie van Jezus Christus. Te denken valt aan bijvoorbeeld de Congolezen in België, de Brazilianen in Portugal en de Koreanen in Japan. We kunnen hierin de liefdevolle hand van God ervaren die alles doet meewerken ten goede en in Christus blijvende verzoening tussen volken realiseert.

Aansluiting bij bestaande gemeenschappen

De huidige vluchtelingenstromen kunnen we eigenlijk beschouwen als een voortzetting van de grote vlucht- en asielmigratie die zich vanaf de jaren zeventig van de twintigste eeuw voltrok. Om humanitaire en/of politieke redenen kwamen en komen steeds meer vluchtelingen en asielzoekers uit allerlei delen van de wereld, met name uit landen in Azië, Afrika en Latijns Amerika. Velen van hen zijn gevlucht omdat ze vanwege hun geloof in Christus vervolgd werden, of ze van huis uit christen zijn of christen zijn geworden. Omdat de eerdere genera-

ties christelijke vluchtelingen toen al tot eigen gemeenschapsvorming waren overgegaan, kunnen veel vluchtelingen tegenwoordig zich aansluiten bij de al bestaande eigen kerkgemeenschappen.

In het algemeen zoeken nieuwe vluchtelingen indien mogelijk een vertegenwoordiging van hun moederkerk in het land van bestemming. De zoektocht is wederzijds; deze kerken proberen de eigen mensen op te zoeken in en buiten asielzoekerscentra. Dit hoort immers bij hun missie. Het gaat hier om de vertrouwde nestwarmte, maar ook de eigen taal, cultuur en kerkelijke traditie. Bijvoorbeeld, veel van de huidige vluchtelingen uit Eritrea zijn (van huis uit) lid van de Eritrees-Orthodoxe Kerk. Als gevolg hiervan is de Eritrees-Orthodoxe Kerk één van de meest snelgroeiende (migranten)kerken in Nederland. Andere Eritreeërs zoeken eerder een evangelische Eritrese kerk.

Voor vluchtelingen uit het Midden-Oosten, zoals de oorlogsgebieden Syrië en mijn geboorteland Irak, is het beeld complexer. Er zijn diverse orthodoxe en katholieke kerken voor mensen met een

specifieke etniciteit, theologie, liturgie en liturgische voertalen. Deze episcopale kerken maken deel uit van wereldwijde kerkgenootschappen. Parochievorming kent dus een 'top-down' aanpak; de moederkerk vaardigt geestelijke leiders af om (geestelijk) om te zien naar de eigen leden in de diaspora. Evangelische Arabieren kennen eerder een bottom-up benadering. Pastors of zendelingen beginnen Bijbelstudies en organiseren laagdrempelige diensten voor de eigen taalgroep. Ook in deze kerken komen moslims tot geloof. Er zijn zelfs kerken die (bijna) in hun geheel bestaan uit ex-moslims, zoals de snelgroeiende Iraanse en Afghaanse kerken.

De lijst gaat door

In Nederland zijn er ook samenkomsten voor kleinere aantallen christelijke Koerden, Somaliërs en Marokkanen. En niet te vergeten zijn er ook parochies voor arbeidsmigranten uit Oost-Europa en kerken voor zakenlieden uit Korea en Japan. De lijst gaat door. Er is veel meer te zeggen over dit dynamische veld. Het gaat immers om honderden migrantenkerken

Nieuwe vluchtelingen zoeken hun moederkerk op

en internationale kerken in Nederland, elk met een eigen verhaal. In de komende nummers treft u steeds een portret van één van deze kerken aan.

Gods missie zet door. In Openbaring 7: 9 lezen we dat de volgelingen van Christus een ontelbare menigte vormen uit alle landen en volken, elke stam en taal. Geen enkel volk wordt over het hoofd gezien. Ook in Nederland, één van de meest geseculariseerde en seculariserende landen ter wereld, is God aan het werk! Het is een voorrecht om hier getuige van te zijn.

Anmar Hayali, coördinator van Samen Kerk in Nederland (SKIN), de landelijke vereniging van migrantenkerken en internationale kerken, www.samenerkinnederland.nl.